

ปัญหาการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานวัตถุมงคลศึกษากรณีไอ้ไข่¹

จิรกิตติ์ ตรีเมฆ²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานวัตถุมงคล ศึกษากรณีไอ้ไข่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิดทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่า ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิที่ก่อตั้งโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่สร้างสรรค์งานจากผลิตผลทางความคิดของผู้สร้างสรรค์เอง แต่การให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์นั้นจะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เงื่อนไขทั่วไปของการได้รับลิขสิทธิ์ และในขณะเดียวกันกฎหมายลิขสิทธิ์ก็บัญญัติข้อยกเว้นเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้เป็นการเฉพาะ และกฎหมายลิขสิทธิ์ก็ไม่ได้มีการบัญญัติถึงการพิจารณาระดับของงานสร้างสรรค์ที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน ทำให้การตีความในเรื่องของการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์และการแสวงหาประโยชน์ หรือ หากำไรภายใต้ข้อยกเว้นเฉพาะ รวมถึงลักษณะงานสร้างสรรค์ที่กระทบต่อศีลธรรมอันดีของสังคมเกิดความคลุมเครือ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของกฎหมายที่จะทำหน้าที่ในการขจัดความคลุมเครือในการตีความกฎหมาย โดยมุ่งหมายให้เกิดมาตรฐานความชัดเจนของการพิจารณาตีความในกฎหมายลิขสิทธิ์

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า ปัญหาการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานวัตถุมงคลที่ศึกษานั้นยังไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุมด้วยกันหลายประการ ซึ่งสรุปได้ ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาประเด็นปัญหาการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานวัตถุมงคลไอ้ไข่ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเป็นผู้สร้างสรรค์ไว้ในมาตรา 4 โดยให้ความหมายผู้สร้างสรรค์ว่า “ผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดขึ้นงานสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้” แต่มิได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการเป็นงานสร้างสรรค์อันได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ ด้วยเหตุนี้ จำต้องพิจารณาแนวความคิด ขอบกฎหมายและคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์และพบว่า งานสร้างสรรค์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์นั้นต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 3 เงื่อนไขซึ่งเป็นหลักทั่วไปของการเป็นงานสร้างสรรค์ที่จะได้รับ

ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ ได้แก่

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานวัตถุมงคลศึกษากรณีไอ้ไข่ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์ และคณะกรรมการสอบ คือ ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี วงษ์วิจิตร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เงื่อนไขแรก คือ หลักการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยตนเอง (Originality) กล่าวคือ งานนั้นต้องเป็นการสร้างสรรค์งานด้วยตนเอง หรือ ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้ทำหรือก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ด้วยการคิดริเริ่มของตนเอง โดยมีได้คัดลอกมาจากงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต แต่อย่างไรก็ตาม การนำเอาไอเดียหรือแนวคิดของบุคคลอื่นมาใช้ในการสร้างสรรค์งานแม้ไม่ได้รับอนุญาตก็ยังถือได้ว่างานนั้นเกิดจากความคิดริเริ่มของตนเองและไม่ได้เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น

เงื่อนไขที่สอง คือ หลักการแสดงออกซึ่งความคิด (Expression of Idea) กล่าวคือ งานใดจะได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ต้องมีการแสดงออกซึ่งความคิด เนื่องจากความคิดยังเป็นนามธรรมฉะนั้นจำเป็นต้องนำความคิดนั้นออกมาแสดงให้เป็นรูปธรรม เพราะกฎหมายลิขสิทธิ์ไม่คุ้มครองความคิด (Idea) แนวคิด (Concept) หรือแนวเรื่อง (Theme) ดังเห็นได้จากมาตรา 6 วรรคหนึ่งตอนท้ายของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่วางหลักไว้ว่า ไม่ว่างานดังกล่าวจะแสดงออกโดยวิธีหรือรูปแบบอย่างใด และมาตรา 6 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า การคุ้มครองลิขสิทธิ์ไม่คลุมถึงความคิด

เงื่อนไขที่สาม คือ หลักการความวิริยะอุตสาหะ (Creative Effort) กล่าวคือ การสร้างงานนั้นจะต้องใช้ความพยายาม ความวิริยะอุตสาหะ หรือ ทักษะความสามารถ ความชำนาญนั้นลงไปในงานด้วย ซึ่งหมายความว่า ผู้สร้างงานได้ลงทุนลงแรงใช้ความพยายาม ความวิริยะอุตสาหะเพียงพอต่อการสร้างงานดังกล่าวขึ้นมา

จากหลักเกณฑ์เงื่อนไขดังกล่าวทำให้งานวัตถุมงคลที่ศึกษาซึ่งมีที่มาจากเรื่องเล่า ตำนาน หรือ ความศรัทธา เป็นงานวัตถุมงคลที่อยู่ภายใต้หลักการเงื่อนไขทั้ง 3 ประการ อันเป็นหลักเกณฑ์ของการได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์อันมีลิขสิทธิ์ และผู้ที่ทำการสร้างงานวัตถุมงคลที่ศึกษาภายใต้หลักการเงื่อนไข 3 ประการข้างต้นนั้น ถือว่า เป็นผู้สร้างสรรค์งานวัตถุมงคลอันมีลิขสิทธิ์ เนื่องจากกฎหมายลิขสิทธิ์ไม่คุ้มครองความคิด หรือ ข้อมูลดิบ ซึ่งเปรียบเทียบได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2000/2543 และคำตัดสินโดยศาลสูงสุดของประเทศสหรัฐอเมริกาในคดี Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Company, Inc., 499 US. 340 (1991) เพราะฉะนั้นจึงทำให้เห็นว่า หากงานวัตถุมงคลที่ศึกษาเกิดขึ้นภายใต้หลักการเงื่อนไขทั้ง 3 ประการที่ได้กล่าว ย่อมถือเป็นงานสร้างสรรค์อันมีลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์และเพื่อเป็นรางวัลตอบแทนในการสร้างสรรค์งาน ผู้สร้างสรรค์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในงานสร้างสรรค์นั้น เพราะกฎหมายลิขสิทธิ์มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ให้แก่สังคม

ปัญหาประเด็นที่สองเป็นปัญหาเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ของรูปปั้นไอ้ไข่ที่ตั้งวางประจำในที่สาธารณะ โดยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 นั้นได้มีบทบัญญัติข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานศิลปกรรมแยกไว้เป็นการเฉพาะในมาตรา 37 ซึ่งจากการศึกษาหลักการและข้อกำหนดลิขสิทธิ์ทำให้ทราบว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มิได้บัญญัติว่า ผลงานชิ้นใหม่ที่เกิดจากข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา 37 นั้นจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ อีกทั้งมิได้บัญญัติว่า ผลงานชิ้นใหม่ที่เกิดจากงานต้นฉบับนั้นไม่สามารถใช้เพื่อการแสวงหาประโยชน์ในทางการค้าหากำไรได้ เพราะข้อกำหนดดังกล่าวมิได้บัญญัติ

ให้ต้องปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่งซึ่งเป็นข้อยกเว้นโดยทั่วไปของการละเมิดลิขสิทธิ์ ประกอบกับกรณีตามมาตรา 37 ยังไม่เคยมีข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลฎีกา จึงยังไม่มีคำพิพากษาวินิจฉัยในประเด็นดังกล่าว ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา Section 107 ว่าด้วย Limitations on Exclusive Rights: Fair Use ซึ่งเป็นหลักการใช้งานโดยธรรม โดยข้อกำหนดต่างประเทศดังกล่าวได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาในการใช้งานโดยธรรมไว้ 4 ประการได้แก่

ประการแรก PURPOSE กล่าวคือ ต้องพิจารณาวัตถุประสงค์และลักษณะของการนำงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้ว่า เป็นการนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ หรือนำไปใช้เพื่อการศึกษาโดยไม่หวังผลกำไร

ประการที่สอง NATURE กล่าวคือ ต้องพิจารณาลักษณะตามธรรมชาติของงานอันมีลิขสิทธิ์

ประการที่สาม AMOUNT กล่าวคือ ต้องพิจารณาจำนวนหรือปริมาณที่นำไปใช้งานเมื่อเทียบสัดส่วนกับปริมาณงานอันมีลิขสิทธิ์ทั้งหมด และพิจารณาว่าได้นำส่วนสำคัญที่เป็นหัวใจหลักของงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้หรือไม่

ประการที่สี่ EFFECT กล่าวคือ ต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่มีต่อตลาดและมูลค่าของงานอันมีลิขสิทธิ์

จากข้อกำหนดลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่า การกระทำที่จะอ้างข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ได้นั้น จำเป็นต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ทั้ง 4 ประการดังกล่าว ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์การใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นอย่างเป็นธรรม อีกทั้งจากหลักการใช้งานโดยธรรมดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาทราบว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 32 วรรคหนึ่งนั้นเป็นบทบัญญัติว่าด้วยหลักแห่งข้อยกเว้นโดยทั่วไปที่เกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ซึ่งมีที่มาจากหลักการใช้โดยชอบธรรมเช่นกัน หรือที่เรียกว่า “หลักทดสอบ 3 ขั้นตอน หรือ Three-Step Test” ซึ่งกฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาในการใช้งานโดยธรรมตามเจตนารมณ์ของหลักการดังกล่าวไว้ในมาตราข้างต้นซึ่งมี 3 ขั้นตอนได้แก่

ขั้นตอนแรก คือ เป็นการกระทำที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ

ขั้นตอนที่สอง คือ การกระทำนั้นต้องไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์

ขั้นตอนที่สาม คือ การกระทำนั้นต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร

จากการพิจารณาหลักการและข้อกำหนดลิขสิทธิ์ข้างต้นทำให้ผู้ศึกษาทราบว่า หลักการ Three-Step Test นั้นมิได้ห้ามว่า ผลงานชิ้นใหม่ที่เกิดจากข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์จะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ และหลักการข้างต้นก็มิได้ห้ามการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าหากำไร เพียงแต่ให้พิจารณาว่าการใช้งานนั้นขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ และกระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควรหรือไม่ ดังนั้น

แม้ศาลจะตีความคำว่า ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ และ คำว่า กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควรนั้นให้หมายความว่ารวมถึง การค้าเพื่อหากำไรด้วยก็ตามแต่กรณี แต่อย่างไรก็ดี งานวัดมุงคลที่ศึกษานั้นเป็นงานศิลปกรรมโดยมี ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์แยกไว้เป็นการเฉพาะซึ่งอยู่ในมาตรา 37 ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 อีกทั้งในมาตราดังกล่าวมิได้มีการบัญญัติว่า จะต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติซึ่งเป็นข้อยกเว้นโดยทั่วไปในการ ละเมิดลิขสิทธิ์ อาจเป็นเหตุให้เกิดการตีความที่คลุมเครือในเรื่องของการใช้งานโดยธรรมในบทบัญญัติ ดังกล่าว ซึ่งอาจส่งผลให้มีการตีความในบทบัญญัติมาตราดังกล่าวออกเป็นสองแนวทางได้ดังนี้

การตีความแนวทางแรก คือ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 32 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติ ให้ใช้บังคับกับข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์เพื่อการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นอย่างเป็นธรรม โดย บัญญัติถึงการกระทำในการใช้งานโดยชอบธรรม ดังนั้น การใช้งานศิลปกรรมอันมีลิขสิทธิ์ตามมาตรา 37 นั้นจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของมาตรา 32 วรรคหนึ่ง

การตีความแนวทางที่สอง คือ บทบัญญัติตามมาตรา 37 ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 นั้น มิได้บัญญัติให้ต้องปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่งแต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างจากข้อยกเว้นในกรณีอื่น ๆ ที่ กฎหมายได้บัญญัติว่าต้องปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง เพราะฉะนั้นเมื่อมาตรา 37 มิได้บัญญัติว่าต้อง ปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่งย่อมแสดงให้เห็นว่า กฎหมายไม่ต้องการให้นำมาตรา 32 วรรคหนึ่งมาบังคับ ใช้กับข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ในมาตรา 37 ดังนั้น การกระทำตามมาตรา 37 นั้นไม่ว่าจะเป็นการใช้งาน อันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น หรือ การแสวงหาประโยชน์ เช่น ผลกำไรในงานชิ้นใหม่ซึ่งมีที่มาจากงาน ต้นฉบับนั้น แม้จะขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์เดิม หรือ กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เดิมเกินสมควร ก็ไม่เป็นการละเมิด ลิขสิทธิ์ เพราะเป็นการใช้งานโดยธรรมตามมาตรา 37 ซึ่งไม่ต้องปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง

ปัญหาประเด็นที่สามเป็นปัญหาการพิจารณาสิทธิธรรมอันดีของประชาชนต่องานวัดมุงคลไอ้ไข่ซึ่ง มีลักษณะโป๊เปลือย โดยงานวัดมุงคลที่ศึกษานั้นเป็นงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา และงาน วัดมุงคลที่ศึกษาบางชิ้นนั้นมีลักษณะเป็นรูปเด็กผู้ชายโป๊เปลือย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อนิเวศของ ประชาชน หรือ ศาสนิกชน และส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของพุทธศาสนา หรือ อาจเป็นลักษณะลบหลู่ พุทธศาสนาได้ อันอาจทำให้งานวัดมุงคลที่ศึกษาที่มีลักษณะดังกล่าวนี้ อาจเป็นงานที่ขัดต่อศีลธรรมอันดี ของประชน แต่อย่างไรก็ดีพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มิได้บัญญัติไว้แต่อย่างใดว่า งานสร้างสรรค์ที่ ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นจะต้องเป็นงานลักษณะประการใด หากแต่การพิจารณาเรื่องของการ สร้างสรรค์ที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นกลับปรากฏอยู่ในคำพิพากษาฎีกา เพราะฉะนั้นจึงเป็น ปัญหาว่า การพิจารณาระดับของงานที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นควรยึดถือตามแนวคำวินิจฉัย ของศาลฎีกาดังกล่าว หรือ ควรยึดถือตามตัวบทของกฎหมายลิขสิทธิ์

จากการศึกษาข้อกฎหมายลิขสิทธิ์และคำวินิจฉัยของศาลทำให้ทราบว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 นั้นมิได้บัญญัติหรือวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับลักษณะของงานที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนไว้แต่อย่างใด เพราะฉะนั้นอาจทำให้งานที่ถูกสร้างขึ้นซึ่งมีลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานที่มีลักษณะที่ผิดกฎหมาย (Illegal Work) นั้นก็ถือว่า งานลักษณะนั้นเป็นงานที่ชอบด้วยกฎหมายลิขสิทธิ์ อย่างไรก็ตาม แม้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มิได้บัญญัติเกี่ยวกับลักษณะของงานที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนไว้แต่หลักการพิจารณาลักษณะของงานที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นได้ปรากฏอยู่ในคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 3705/2530 โดยศาลได้วินิจฉัยว่า “งานภาพยนตร์ที่มีบทบางตอนซึ่งแสดงการร่วมเพศระหว่างหญิงและชายอันเป็นงานลามกอนาจารจึงไม่ใช่งานสร้างสรรค์ที่ชอบด้วยกฎหมาย” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นงานสร้างสรรค์ที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงไม่ถือว่าเป็นงานสร้างสรรค์อันมีลิขสิทธิ์

โดยคำพิพากษาของศาลฎีกาฉบับดังกล่าวนี้เป็นคำพิพากษาศาลฎีกาที่สังคมสนใจและมีการวิพากษ์วิจารณ์กันมาก เนื่องจากในแต่ละสังคม หรือ ในแต่ละกลุ่มบุคคลนั้นอาจมีมุมมองที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มบุคคลบางสังคมอาจมองสิ่งซึ่งเป็นศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นหลัก แต่กลุ่มบุคคลบางสังคมอาจมองสิ่งซึ่งเป็นศิลปะ ความสวยงาม พฤติกรรมปกติของมนุษย์เป็นหลัก เมื่อมุมมองมีความแตกต่างกันย่อมทำให้สิ่งซึ่งเป็นศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นมีความแตกต่างกันออกไป ดังเห็นได้จากคำพิพากษาของศาลฎีกาข้างต้นที่ถือว่า งานสร้างสรรค์ที่มีลักษณะเป็นภาพลามกอนาจารเป็นงานที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน เมื่อเปรียบเทียบกับคำตัดสินของศาลอุทธรณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาในคดี Mitchell Brother Group v. Cinema Adult Theater ที่ศาลตัดสินว่า งานสร้างสรรค์ที่มีลักษณะเป็นงานลามกอนาจารเป็นงานที่ชอบด้วยกฎหมายลิขสิทธิ์ ซึ่ง Copyright Act 1967 ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นก็มิได้บัญญัติหรือวางหลักเกณฑ์ไว้แต่อย่างใดว่า งานสร้างสรรค์ที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นจะต้องเป็นงานที่มีลักษณะประการใด

จากการศึกษาดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาทราบว่า การพิจารณาว่า งานสร้างสรรค์ใดเป็นงานที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นเป็นเรื่องต่างมุมมองในแต่ละสังคมที่ไม่เหมือนกัน แต่อย่างไรก็ดี ศาลก็สามารถหยิบยกเรื่องของศีลธรรมอันดีของประชาชนมาปรับใช้แก่การพิจารณาได้แม้กฎหมายลิขสิทธิ์จะมิได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้ก็ตาม เพราะศาลนั้นไม่ได้มีหน้าที่ที่จะต้องรักษาตัวบทของกฎหมายเป็นสำคัญ แต่ศาลนั้นมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาความยุติธรรมเป็นสำคัญ

ดังนั้น จากการพิจารณาศึกษาทำให้ผู้ศึกษาทราบว่า เมื่อพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มิได้บัญญัติเกี่ยวกับการพิจารณาระดับของงานสร้างสรรค์ที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นจะต้องเป็นงานที่มีลักษณะประการใด แต่การพิจารณาระดับของงานสร้างสรรค์ที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นกลับปรากฏอยู่ในการวินิจฉัยของศาล ด้วยเหตุนี้ อาจทำให้การตีความและการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์นั้นขาดมาตรฐานความชัดเจนเกี่ยวกับการพิจารณางานที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งไม่สามารถกำหนดได้ตายตัวว่า งานลักษณะใดที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนเนื่องจากการพิจารณาในเรื่องของ

ศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นมีความเป็นพลวัต หรือแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลากับตามบริบทของสังคม โดยผู้ศึกษาเห็นว่า เมื่อกฎหมายลิขสิทธิ์ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการพิจารณางานที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนไว้นั้น ศาลซึ่งเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของความยุติธรรมอาจต้องมองถึงการแปรเปลี่ยน ความเหมาะสมตามยุคสมัย อีกทั้งผู้ศึกษาเห็นว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 นั้น ควรกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องของการพิจารณางานอันมีลักษณะที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยอาจกำหนดลงไปในตัวบทกฎหมายได้สองนัยว่า การพิจารณางานที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นจำเป็นต้องพิจารณาตามตัวบทของกฎหมายลิขสิทธิ์ หรือ การพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวให้ศาลเป็นผู้พิจารณา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดมาตรฐานความชัดเจนในการตีความและการบังคับใช้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ต่อไป

จากการศึกษาค้นคว้าทางกฎหมายเกี่ยวกับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานวัฒนธรรมที่ศึกษา ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานวัฒนธรรมไอโซซ์ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะคือ

1) ผู้ศึกษาเห็นควรพิจารณาทบทวนแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยให้เพิ่มนิยามของคำว่า “งานสร้างสรรค์” หรือ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 6 ให้มีหลักเกณฑ์และมีข้อความที่กำหนดชัดเจนแน่นอนว่า งานที่จะเป็นงานสร้างสรรค์นั้นจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์เงื่อนไข 3 ประการดังนี้

(1) งานนั้นต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยตนเอง (Originality)

(2) ต้องมีการแสดงออกซึ่งความคิดในงานนั้น (Expression of Idea)

(3) งานนั้นต้องใช้ความพยายาม ความวิริยะอุตสาหะลงไปในงานอย่างเพียงพอ (Creative Effort)

2. ปัญหาเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ของรูปปั้นไอโซซ์ที่ตั้งวางประจำในที่สาธารณะ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะคือ

2) ผู้ศึกษาเห็นควรพิจารณาทบทวนแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ในมาตรา 37 ซึ่งเป็นบทกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานศิลปกรรมเป็นการเฉพาะ โดยควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตราดังกล่าวให้มีข้อความว่า และได้ปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้การจัดความคลุมเครือในการตีความบังคับใช้ข้อกฎหมายดังกล่าว

3. ปัญหาการพิจารณาศีลธรรมอันดีของประชาชนต่องานวัฒนธรรมไอโซซ์ซึ่งมีลักษณะ โป๊เปลือย ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะคือ

3) ผู้ศึกษาเห็นควรพิจารณาทบทวนแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยให้มีบทบัญญัติและมีข้อความที่ชัดเจนแน่นอนว่า งานที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นจะต้องมีลักษณะประการใด หรือ เห็นควรพิจารณาทบทวนแก้ไขเพิ่มเติมอีกนัยหนึ่งว่า การพิจารณางานที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นให้อยู่ในการพิจารณาของศาล ซึ่งจะทำให้เกิดมาตรฐานความชัดเจนในการตีความและการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

Copyright Act 1967.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3705/2530.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2000/2543.

Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Company, Inc., 499 US. 340 (1991).

Mitchell Brother Group v. Cinema Adult Theater.